

דו"ח מהקונגרס הבינלאומי ה-9 לבעלי-חיים

במ"מ, כי שיטה זאת נראית בעיני חדשה. רק לפני כ־10 שנים התחילה שיטה זו להתאזרח בחקלאות.

תהליך דומה מופיע בייצור חלב. באנגליה קיימים זה כשנתיים 20 עדרי חלב גדולים (כ־200 פרה בעדר), הניזונים תערובת מ"מ מיוחדת וקש בלבד. לפי הסיכומים הראשונים מניבות פרות אלה כמויות חלב ושומן שאינן נופלות מאלו שמניבות פרות בהזנה מקובלת. אמנם בתחילת הלאקטציה מניבות פרות אלה תנובות נמוכות יותר, אבל הן מתמידות יותר. עד עתה לא הובחנו בפרות אלה סימנים כל שהם של חסר.

את המונח "ייצור אינטנסיבי" הגדיר ד"ר בלאקסטר מאנגליה כייצור מאקסימאלי תוך שימוש מינימאלי בעבודה ובהון. מגמה זו הביאה להרחבת עדרי הבקר והאבסה במ"מ. לדעתו, ולדעת אחרים, הבלמים העיקריים בהגדלת העדרים ובייצור מאקסימאלי אינם עוד בקשיים בהזנה אלא בתחלואה, ההולכת וגוברת. התחלואה בשחפת ובהפלה אמנם מצטמצמת, אולם גדלות ומחריפות הצרות מחמת מחלות עטין, פוריות לקויה, מחלות בני-בקר ומגפות, כגון פהי וטלפיים. מחלות עטין ואי-פוריות גורמות הפסדים גדולים, מסבנות את הראנטאביליות ובלמות, בתנאים מסויימים, אינטנסיביקאציה גורמת ספת. מרצים רבים בקונגרס זה הישוו את המצב בבקר (אליו אנו מתקרבים) למצב כלול, כשהתחלואה בענף זה היא הגורם המכריע בתנובת הביצים והבשר.

פורנר וגורט, ואטרינארים מצרפת מהמכון אלפורט, ציינו שיעילות התרופות האנטיביוטיות ותכשירי סולפא נמצאת בירידה מתמדת, למרות גילוי תרופות חדשות. ההתחסנות של חיידיקים ווירוסים היא מהירה ביותר והוואטרינארים נאלצים כיום להילחם בנשק פחות יעיל בגורמי המחלות. לדעתם חייבים לעתים לחזור לאמצעים שהיו מקובלים בימי "סבתא", כגון — תחבושות למיניהן ועיסוי להקלת מחלות עטין, דייסות לריפוי מחלות עיכול וכדומה. לדעתם, האמצעי

הקונגרס התקיים באדינבורג (אנגליה) ב־18.8.66. השתתפו 52 מדינות, ביניהן מספר ארצות ערביות; כן גדל הייצוג של מדינות הגוש המזרחי ונציגי ברית המועצות השתתפו כמשקיפים.

הנושא המרכזי, מסביבו התרכזו הדיונים היה — אינטנסיביקאציה של גידול בעלי-חיים. לדעת ראש משלחת ארצות-הברית, פרופסור קונה, הפך גידול עופות לתעשייה ובעקבות ענף זה יצעדו ענפי הבקר, החזירים והכבשים. הפתיע אותי שהוא הקדים את ענף הבקר בכל הנוגע לאינטנסיביקאציה לענף החזירים.

מהדו"חות והעבודות ממדינות שונות מסתמן קו של הגברת ייצור החלב ובמיוחד של בשר, המתבסס על מספר הולך וקטן של משקים פעילים בענף זה ותוך צמצום ראשי-הבקר. יחד עם המגמה של הגברת הייצור מתבלטת גם הנטייה לצמצם את שטחי המרעה. שטחים, ששימשו במשך מאות שנים למרעה, הופכים שדות מזרע לגרעינים. הסיבה לכך — העליה במחירי הגרעינים וההתקדמות במיכון העבודה. תהליך זה זוכה גם בעידוד מצד מוסדות ממשלתיים. מסתמן עוד תהליך של נטישת שטחי מרעה שוליים, המניבים מעט והגישה אליהם קשה, כדוגמת שטחים מסויימים בהרי האלפים ובמקומות אחרים. הסיבות לכך הן רבות: (1) שכר העבודה מתיקר; (2) מספר העובדים בחקלאות מצטמצם, כיון שקיימת נדידה גדולה מהכפר לעיר.

חלקו של המזון המרוכז בהזנת הבקר הולך וגדל, ואחת הסיבות לכך — הביקוש, ההולך וגובר לבשר בקר ועליית מחירו, בה בשעה שמחירי הגרעינים אינם מתייקרים באופן מקביל לכך. נמסר שוב על התרחבות ייצור הבשר בשיטת "בארלי-ביף". פרופסור קונה מארצות-הברית הביא כדוגמה עדר בקר לבשר, המונה כ־6000 ראש (כולל אמהות ובני-בקר), שהור נתן מתבססת על מזון מרוכז בשיעור של 70%. לדעתו של הנ"ל החזקתו של עדר כזה היא יקרה אך במעט מהחזקה על מרעה. התעכבתי במיוחד על הגברת אביסת בקר בשר

משקים, בהם רוב העבודה נעשית ב"לחיצה-על-כפתורים". השיקולים במיכון הם בעיקר כלכליים ומידת ההשפעה של הטיפול הממוכן על בעלי-חיים, ולמעשה אינה קיימת עוד בשטח זה בעיה טכנולוגית. לדעת הנ"ל הביא עימו המיכון בענף הבקר החדרת סגל עבודה מסוג חדש, שחייב להתמצא בטיפול בטרקטור ובמיתקנים ממוכנים אחרים. כתוצאה מהמיכון מקדישים פחות זמן לייצור ליטר החלב, וההשגחה על הפרה מסורה בידי עובד שהוא מטבעו מכונאי בעיקר ולא בוקר, והתוצאה — תחלואה הולכת וגוברת, המהווה מיגבלה חמורה באינטנסיביות ביקציה של ענפי בעלי חיים. חשבתי עד כה שבעיית העבודה היא ספאציפית למשק הקיבוצי בארץ ומסתבר שבעיות דומות קיימות גם ברפת המסחרית הגדולה בארצות-הברית.

בתפריט מזון לבקר, המבוסס על 60% מ"מ, עיקר הבעיה של התזונה הוא בטיב התערובת עצמה ובהרכבה ולא במספוא הגס ובהרכבו; זוהי דעתם של משתתפים שונים בקונגרס. שינוי במהות התערובת מבחינה פיזיולוגית, ובמיוחד מבחינת התוספות של יסודות קורט, עשוי להעלות או להנמיך את איכות התערובת ונצי-לותה כדי 20%; במלים אחרות: הרכב נכון של תערובת, מושלם מבחינת תכולת יסודות קורט, עשוי להגדיל את התפוקה ב-20%. הצאה מיוחדת על הנושא הזה נשמעה מפי קירכגאסנר מגרמניה; הוא ציין שתוספת ויטאמין B₆ ומינרלים בצירופים שונים וביחסים כמותיים שונים שינתה את ערכה של התערובת בשיעור רים ניכרים. הוא התעכב על מחלות-הסר בבקר שנהנה למעשה מהזנה עשירה. ידועה לכל התופעה של שבירות העצמות בבהמות שלוקו בחסר סידן. מחלות-הסר בבקר שנהנה מהזנה עשירה אינן נראות לעיין ורק בקושי רב אפשר לאבחן אותן בעזרת רופא ואטרינארי. תת-תזונה מסוג זה מגבירה את התחלואה וממילא גם פוגעת בנצילות המזון. חשוב איפוא שכאן בארץ, כשחלקו של המזון המרוכז בתפריט מגיע ל-70%, תוקדש תשומת-לב מיוחדת להרכבה הנכון והמושלם של התערובת. ההרכב הנכון של התערובת, חשיבותו עולה בהרבה על ההפ-

היעיל ביותר לריסון התחלואה היא ההיגיינה, הרחבת עדרי הבקר, צפיפות-יתר בשיכונים, הזנה מוגברת והתנובות הגבוהות מחייבות הק-פדה על היגיינה יותר חמורה. פרה המניבה 7000 ליטר זקוקה לטיפול היגיאני ברמה גבוהה יותר מאשר פרה של 6000 ליטר, ועדר של 500 ראש מחייב שמירה מעולה מאוד על ההיגיינה, העולה על זו של 100 ראש. לגבינו חשוב הדבר שזכור כי דברים אלה הושמעו באירופה, שם התנאים האקלימיים גוחים יותר מאשר בארץ וכן קיימת שם מסורת של שמירה על ניקיון הפרה וסביבתה; ואין זה סוד שהרמה ההיג-יאנית אצלנו, על אף האקלים החם, היא על רמה נמוכה בהרבה.

שני הוואטרינארים הנ"ל עמדו גם על העוב-דה של המגע ההדוק שבין הבהמה החולה לבין הבהמות שבעדר כולו. המטפל בבעל-חיים בודד חייב לקחת בחשבון לא רק את ההשפעה של הטיפול על הבהמה הבודדת אלא גם על גורמים פסיקאליים, חיימים, ביולוגיים ואף פסיכיים שעלולים להופיע בעדר בעקב מחלה של בהמה בודדת. הם מגיעים למסקנה שהכרחי הדבר לבדוד פרה חולה גם כשאין קיימת סכנה של הדבקה.

רצוי לא לשנות הרכב קבוצה של פרות כדי למנוע ככל האפשר תלאות הסתגלות הבהמות בתוך הקבוצה. שינויים תדירים (תכופים) בהר-כב קבוצת פרות מגבירים את התחלואה בקרב הקבוצה. לגבינו, חשוב שגם אנחנו נביא בחשבון גורם זה כשאנו מרכיבים מחדש "קבוצות-הזנה" לעיתים קרובות. משק שנפגע קשה ממחלות עטין, רצוי שימנע שינויים בהרכב קבוצות הפרות; יתכן שזה יגרור ביזבוז כלשהו של מזון משום שבאותה קבוצה יימצאו פרות ברמות תנובה שונות, אבל אם אפשר יהיה בדרך זו לצמצם את ההפסדים ממחלות עטין, הרי יתכן ש"הביזבוז" הנ"ל במזון יפוצה כפלי-כפליים.

היה זה מעניין לשמוע מפי פרופסור קונה שאת המיגבלה השנייה בייצור הוא רואה בבעיית העבודה. לדעתו, אפשר ברמה הטכנור-לוגית של היום למכן את רובה של העבודה בבעלי-חיים. קיימים בארצות הברית מספר

על עדר כפר-יהושע בתשכ"ה

(1) פחיתת משקי החלב במושב. תהליך זה נמשך גם בתשכ"ה. בכפר-יהושע יש למעלה מ-70 יחידות משק, אבל רק 55 חברים קיימו עדרי חלב בתשכ"ה. מציינים כאחת הסיבות לחיסול הענף — שירות הבנים בצבא ואי-יכולתם של ההורים המזדקנים לטפל בכוחותיהם הם בלבד ברפת. יש המביעים תקווה, שעם שוב הבנים הביתה יחודש הענף, אבל מן הניסיון עד עתה למדים שרק במקרים מעטים מתגשמת תקווה זו.

לכאורה, צריך היה חיסול הענף במספר משקים לצמצם את היקף הענף ולהקטין את הייצור, אבל עד עתה לא הורגש הדבר, כי יחידות העדר במשקים של „חסדי" הפרה גדולות ומתרחבות. הנתונים מהטבלאות שיובאו להלן יעידו על כך בצורה משכנעת למדי. מובן מאליו שהגדלת יחידת העדר מחייבת השקעות נכבדות במודרניזציה של השיכון, העבודה וכו' והדבר כרוך במאמץ כספי שלא כל אחד יכול לעמוד בו.

(2) כפר-יהושע הוא בין היצואנים החשובים של בקר, והם נוכחו בריווחיותו של ענף זה. עד יולי 1966 הם ייצאו 120 מבכירות ומציינים שהיו יכולים לייצא 50 מבכירות נוספות אלא שהוכשל הדבר מחמת תקלות בחיסון בן 19.

(3) מובעת הדאגה להצצרת הגיל הממוצע של עדר הפרות והח' פיכמן מייעץ לא להיות בהולים להוצאת פרות מבוגרות, על אף היותן בעלות כושר הנבה בינוני, ואלה דבריו: „פרה המניבה אף פחות מ-6000 ליטר, אבל היא בריאה וממליטה בכל שנה וולד בריא, מביאה הכנסה גבוהה מזו של פרות עתירות תנובה".

(4) תוך הסתמכות על תוצאות הסקר שנערך בשאלת הפראת עגלות בגיל צעיר, אשר לפיהן רק 67% מהוולדות הנולדים למבכירות צעירות נשארו בחיים, מובעת המשאלה לא להתפתות לרווח המדומה, הצפוי כביכול, מהמלטה ראשונה בגיל צעיר במיוחד. הוכח מחגי-

יש לציין לטובה את שקידתו והתמדתו של הח' פיכמן, רכז ענף הבקר בכפר-יהושע, בעריכת ופרסום הסיכומים מדי שנה בשנה. יש ענין בתוכן החוברות האלה לא רק לגבי חברי המרשב, ומשום כך אנסה להביא לידיעת בוקרי הארץ אילו עובדות מחוברת הסיכומים לשנת תשכ"ה.

שער החוברת עטור ציור, המרמז על חידושים בהספקת המספוא לרפת בתנאי יחידת המשק שבמושב, והו — הקומביין הקטן לקצירה, קיצוץ ואיסוף הירק, שהולך ומתאזרח במשקי הבקר המושביים בשנים האחרונות.

החוברת גדושה טבלאות, המספרות על כל מה שקרה בענף במשך השנה. רק שורות מעטות של טאקסט מלוות את הטבלאות — ובצדק, כי הטבלאות עצמן מספרות בבהירות על הכל במבוא החוברת מובאות אי-אלו בעיות של הענף בשעה זו והדיון בהן הוא מעשי, ללא פלפולים תיאורטיים. להלן אזכיר בקצרה את הבעיות שהעלה הפעם הח' פיכמן:

רש של 5 לירות, או אף למעלה מזה במחירה של שונה תערובת. כבוקרים מנוסים יודעים אנו להבחין יפה בין סוגים שונים של שחת. גם הפרות מלמדות אותנו לדעת איזוהי שחת טובה ואיזוהי שחת, הראויה לשמש חומר ריפוד, אבל ידוע לנו לע"ע הרבה פחות על טיב התערובת ועל הרכבה הנכון, ויש להניח בוודאות שתערור בות מסוימות אינן נעכלות כראוי וגורמות ביובוז במזון והפחתה בתנובת החלב והבשר.

בקונגרס הזה נגעו גם בשאלת שיכון בעלי-חיים. נערכים ניסויים בקביעת נצילות המזון בתנאי שיכון שונים. תוצאות מעניינות הושגו בגידול עגלות בתנאים מיקרואקלימיים מבוררים.

לבאי הקונגרס הוגש חומר רב גם בבעיות טיפות ורבייה, כגון רביית-חוץ ורבייה בקרבת דם, הכלאות בין-גזעיות וכדומה.

יוחנן האוזמן